53. DERS

GAYR-I MUNSARİF KELİMELER -II-
SIFATLAR

SIFAT OLAN SÖZCÜKLERİN GAYR-İ MUNSARİF OLMA KOŞULLARI	
Hangi Sıfatlar Gayr-i Munsariftir?	Örnekler
● Müennesi (فَعْلَى) şeklinde gelen (فَعْلاَنُ) veznindeki sıfat-ı müşebbeheler	عَطْشَانُ، ظَمْآنُ، سَكْرَانُ، غَضْبَانُ، شَبْعَانُ، سَهْرَانُ، رَيَّانُ، جَوْعَانُ، خَسْرَانُ، حَسْرَانُ، حَيْرَانُ، تَعْبَانُ
● (أَفْعَلُ) vezninde bulunan sıfat-ı müşebbehe ve ism-i tafdil yapıları	أَحْمَرُ، أَبْيَضُ، أَزْرَقُ، أَعْرَجُ، أَعْمَى، أَحْوَلُ، أَكْبَرُ، أَقْسَطُ، أَشْهَرُ، أَسْعَدُ، أَنْدَرُ، أَفْضَلُ
● (مَفْعَلُ) ve (فُعَالُ) vezninlerinde bulunan üleştirme sayıları	أُحَادَ، ثُنَاءَ، ثُلاَثَ، رُبَاعَ، خُمَاسَ، سُدَاسَ، مَسْبَعَ، مَثْمَنَ، مَتْسَعَ، مَعْشَرَ، مَثْلَثَ، مَثْنَى
● (أُخْرَى) kelimesinin çoğulu olan ve diğerleri anlamına gelen (أُخَرُ) sözcüğü	أُخَرُ

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER, SONLARINA KESRE VE TENVİN KABUL ETMEZLER.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN İSİMLER LAFZEN MECRUR; CER ALÂMETLERİ KESRE YERİNE FETHA'DIR.

Gayr-i Munsarif Olan Sıfatlarla İlgili Cümle Örneği		
Hâl (Fetha ile Mansup)	Nâib-i Fâil (Ref Alâmeti Vav)	Meçhul Fiil
ثُنَاءَ	الْمُرَشَّحُونَ	سَيُدْخَلُ
Adaylar ikişer ikişer içeri alınacak.		

GAYR-İ MUNSARİF OLAN SIFATLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هٰذَا الْمَسْجِدُ أَقْدَمُ مَسَاجِدِ الْمَدِينَةِ.

Bu cami, kentteki camilerin en eskisidir.

(2) سَقَيْتُ الْعَدَّاءَ مَاءً بَارِدًا أَثْنَاءَ السِّبَاقِ لِكَوْنِهِ ظَمْآنَ.

Yarışma esnasında atlete, susamış olduğu için soğuk su verdim.

(3) اِشْتَرَيْتُ لِوَالِدِي أَمْسِ قَمِيصًا أَبْيَضَ بِمُنَاسَبَةِ عِيدِ مِيلَادِهِ.

Doğum günü münasebetiyle dün, babama, beyaz bir gömlek satın aldım.

(4) لَا آكُلُ أَيَّ شَيْءٍ أَبَدًا وَ أَنَا شَبْعَانُ.

Karnım tok iken kesinlikle hiçbir şey yemem.

(5) تَتَوَتَّرُ أَعْصَابُ وَالِدِي كَثِيرًا وَ هُوَ غَضْبَانُ.

Babam öfkelendiğinde sinirleri iyice gerginleşir.

(6) يَرْكَبُ الْأَطْفَالُ الْأَرَاجِيحَ مَثْنَى وَ ثُلَاثَ.

Çocuklar salıncaklara ikişer üçer biniyorlar.

(7) تُرْكِبُ الْخَدَّامَةُ الْأَطْفَالَ وَ الطِّفْلَاتِ الْحَافِلَةَ أُحَادَ.

Bakıcı kadın, erkek ve kız çocuklarını otobüse birer birer bindiriyor.

(8) كَثِيرًا مَا يُؤَنِّبُ الْمُقَاوِلُ ذٰلِكَ الْعَامِلَ لِكَوْنِهِ كَسْلَانَ وَ فُضُولِيًّا.

Mütahit, tembel ve işgüzar oluşu nedeniyle o işçiyi sık sık azarlıyor.

(9) هٰذِهِ السَّيَّارَةُ أَغْلَى مِنْ تِلْكَ.

Bu araba diğerinden daha pahalıdır.

(10) يَصِلُ الْمَدْعُوُّونَ وَ الْفَنَّانُونَ إِلَى الْحَفْلِ ثُلَاثَ وَ خُمَاسَ.

Konuklar ve sanatçılar üçer beşer partiye geliyorlar.

(11) لَا تَبِتْ شَبْعَانَ وَ جَارُكَ جَوْعَانُ.

Komşun aç iken tok karnına yatma!

(12) أَعْتَرِفُ أَنَّ ابْنَكَ أَكْثَرُ ذَكَاءً وَ مَهَارَةً مِنِ ابْنِي أَنَا.

Oğlunun, benim oğlumdan daha zeki ve becerikli olduğunu itiraf ediyorum.

(13) صَافَحَ الْمُوَظَّفُونَ الْمُدِيرَ الْجَدِيدَ أُحَادَ.

Memurlar yeni müdürle teker teker tokalaştı.

(14) دَخَلَ الْمُسَافِرُ الصَّائِمُ الْمَطْعَمَ جَوْعَانَ وَ خَرَجَ مِنْهُ شَبْعَانَ.

Oruçlu yolcu lokantaya aç olarak girdi, tok olarak çıktı.

(15) هٰذَا التَّلُّ أَعْلَى مِنْ ذٰلِكَ التَّلِّ حَوَالَيْ خَمْسِينَ مِتْرًا.

Bu tepe, o tepeden yaklaşık olarak elli metre daha yüksektir.

(16) كُلُّ طَالِبٍ فِي كُلِّيَّتِنَا ظَمْآنُ إِلَى الْحِكْمَةِ وَ الْمَعْرِفَةِ.

Fakültemizdeki her öğrenci hikmete ve bilgiye susamıştır.

(17) لَسْتُ بِأَسْبَقَ مِنْ زُمَلائِي فِي الرِّيَاضِيَّاتِ وَ الْفِيزْيَاءِ.

Matematik ve Fizik konusunda arkadaşlarımdan daha önde değilim.

(18) يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نَنْتَهِيَ مِنْ هَذِهِ الْمُشْكِلَةِ وَ نَنْتَقِلَ إِلَى مَسَائِلَ أُخَرَ حَيَوِيَّةٍ.

Bu meseleyi bitirip, diğer hayati meselelere geçmek zorundayız.

(19) وَ إِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا.

Şayet size selam verilirse, siz de bu selamdan daha güzeliyle karşılık verin.

(20) لاَ فَرْقَ بَيْنَ أَبْيَضَ وَ أَسْوَدَ فِي الإِسْلاَمِ إِلاَّ بِالتَّقْوَى.

İslam'da beyaz (ırk)la siyah (ırk) arasında 'takva'dan başka üstünlük kriteri yoktur.

(21) لاَ تَنَمْ شَبْعَانَ وَ جَارُكَ جَوْعَانُ.

Komşun aç iken tok karnına yatma!

(22) جَنَيْتُ مِنَ الْحَدِيقَةِ وَرْدَةً حَمْرَاءَ وَ زَنْبَقًا أَبْيَضَ وَ أُقْحُوَانًا أَصْفَرَ.

Bahçeden birer tane kırmızı gül, beyaz zambak ve sarı papatya topladım.

(23) هَذِهِ الْخَضْرَاوَاتُ الَّتِي اشْتَرَيْتُهَا مِنْ بَائِعِ الْخُضَارِ أَنْفَعُ مِنَ الْأَغْذِيَةِ النَّشَوِيَّةِ.

Manavdan aldığım bu sebzeler nişastalı besinlerden daha yararlıdır.

(24) فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ.

Sizden kim hasta veya yolcu ise, diğer bazı günlerde (orucunu) tutabilir.

(25) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ.

Biz insanı en güzel surette yarattık, sonra onu en sefil noktaya indirdik.

(26) اِشْتَرَتِ الْمَرْأَةُ لِطِفْلَتِهَا الْأَنِيسَةِ دَبُّوسَ شَعْرٍ أَحْمَرَ.

Kadın, sevimli çocuğuna kırmızı renkli bir saç tokası satın aldı.

(27) أَخَذَ الْكَشَّافُ الصَّغِيرُ مَعَهُ قِرْبَةً خَضْرَاءَ وَ مِنْظَارًا أَسْوَدَ.
Küçük izci, yanına yeşil bir matara ve siyah bir dürbün aldı.

(28) فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا.
Ve Hz. Musa öfkeli ve üzüntülü bir şekilde kavmine döndü.

(29) بَكَى الطِّفْلُ الصَّغِيرُ بُكَاءً لِكَوْنِهِ عَطْشَانَ كَثِيرًا.
Küçük çocuk, çok susamış olduğu için hıçkıra hıçkıra ağladı.

(30) وَجَدْتُ الْبُرْتُقَالَ وَ الْيُوسُفِيَّ أَرْخَصَ الْفَوَاكِهِ فِي الْأَسْوَاقِ.
Portakal ve mandalini, çarşıdaki meyvelerin en ucuzu olarak gördüm.

(31) قَضَيْتُ اللَّيْلَةَ الْمَاضِيَةَ سَهْرَانَ بِسَبَبِ شِدَّةِ الْحَرَارَةِ.
Aşırı sıcaktan ötürü dünkü geceyi uykusuz bir halde geçirdim.

(32) سَافَرْتُ إِلَى الْقَاهِرَةِ وَ نَزَلْتُ فِي أَغْلَى الْفَنَادِقِ وَ أَفْخَرِهَا.
Kahire'ye gittim ve otellerin en pahalı ve en lüks olanına yerleştim.

(33) هَرَعَ الْفُقَرَاءُ إِلَى تَسَلُّمِ الْمُسَاعَدَاتِ الْغِذَائِيَّةِ خُمَاسَ وَ سُدَاسَ.
Yoksul insanlar, gıda yardımlarını almak için beşer altışar üşüştüler.

(34) أَرَادَ الْمُعَلِّمُ مِنَ الطُّلَّابِ أَنْ يَكْتُبُوا الْعَنَاوِينَ بِحِبْرٍ أَحْمَرَ.
Öğretmen, öğrencilerden, başlıkları kırmızı mürekkeple yazmalarını istedi.

(35) كُنَّا نُلَوِّحُ بِأَيْدِينَا إِلَى سَيَّارَاتٍ أُخَرَ عِنْدَ عَوْدَتِنَا مِنَ الْقَرْيَةِ بِالْقِطَارِ.
Trenle köyden dönerken, diğer arabalara el sallıyorduk.

(36) يُحَاوِلُ الْخُبَرَاءُ أَنْ يَضَعُوا حَلاًّ أَنْسَبَ لِهَذِهِ الْمَشَاكِلِ.
Uzmanlar, bu sorunların halli için en uygun çözümü bulmaya çalışıyor.

(37) شَرَعَ الْجُنُودُ يَنْسَحِبُونَ مِنَ الْجَبْهَةِ مَثْلَثَ وَ مَرْبَعَ.
Askerler, cepheden üçer dörder çekilmeye başladılar.

(38) أَصْدَرَتِ الْحُكُومَةُ الْجَدِيدَةُ قَانُونًا جَدِيدًا أَنْسَبَ لِظُرُوفِ رِجَالِ الْأَعْمَالِ.
Yeni hükümet, işadamlarının durumuna daha uygun yeni bir kanun çıkardı.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER,
-TIPKI CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLER GİBİ-
MAHALLEN DEĞİL LAFZEN İRAPLANIRLAR.

GAYR-İ MUNSARİF KELİME, İKİ YERDE KESRE ALIR:

1. BAŞINDA HARF-İ TARİF BULUNDUĞUNDA
2. MUZÂF DURUMUNDA OLDUĞUNDA.

HATIRLATMA

Sonuna kesre ve tenvin kabul etmeyen ve bu özelliği ile 'gayr-i munsarif' olarak adlandırılan kelime türü, -*tıpkı diğer bütün isimler gibi*- içinde yer aldığı cümlenin nahiv bakımından herhangi bir öğesi (mübtedası, haberi, fâili, mefûlu, nâib-i fâili v.s.) durumundadır.

مَشَاكِلُ الْعَيْنِ

مَشَاكِلُ الْعَيْنِ شَائِعَةٌ بَيْنَ الأَطْفَالِ. وَقَدْ تَبْدُو لَكَ أَحْيَانًا مُخِيفَةً, لٰكِنَّهَا فِي مُعْظَمِ الأَحْيَانِ تَكُونُ نَتِيجَةَ الْتِهَابٍ بَسِيطٍ يُمْكِنُ مُعَالَجَتُهُ بِسُهُولَةٍ. دَائِمًا اِسْتَشِيرِي طَبِيبَكِ لَوْ بَدَتْ عَيْنُ وَلَدِكِ مُلْتَهِبَةً أَوْ مُحْمَرَّةً أَوْ لَوْ تَذَمُّرُ مِنْ أَلَمٍ أَوْ وَرَمٍ. وَ بِمَا أَنَّ الْتِهَابَاتِ الْعَيْنِ تَنْتَشِرُ بِسُهُولَةٍ، أَعْطِي وَلَدَكِ مِنْشَفَتَهُ الْخَاصَّةَ وَ أَبْقِي يَدَيْهِ نَظِيفَتَيْنِ بِقَدْرِ الإِمْكَانِ.

حِوَارُ الْحَضَارَاتِ

لَطَالَمَا دَعَوْنَا إِلَى تَعَاوُنٍ ثَقَافِيٍّ نَزِيهٍ بَيْنَ مُخْتَلِفِ شُعُوبِ الْمَعْمُورَةِ، مُقَامٍ عَلَى التَّقْدِيرِ الْمُتَبَادَلِ، مُبَرَّأٍ مِنْ عُقَدِ الاِسْتِعْلاَءِ وَ الْغُرُورِ وَ إِرَادَةِ الْهَيْمَنَةِ وَ الاِسْتِغْلاَلِ، مُحَاطٍ بِأَكْثَرِ مَا يُمْكِنُ مِنَ الاِنْتِبَاهِ وَ التَّحَرِّي لِلْحِفَاظِ عَلَى خُصُوصِيَّةِ كُلِّ ثَقَافَةٍ وَ إِبْرَازِ طَرَافَتِهَا وَ صِيَانَةِ عَبْقَرِيَّتِهَا وَ ذٰلِكَ إِيمَانًا مِنَّا بِأَنَّ حُظُوظَ الشُّعُوبِ -كَالأَفْرَادِ- مُتَسَاوِيَةٌ فِي الإِبْدَاعِ وَ الْعَطَاءِ وَ أَنَّ شَرَفَ الْمُسَاهَمَةِ فِي إِثْرَاءِ الْحَضَارَةِ الْبَشَرِيَّةِ حَقٌّ وَ وَاجِبٌ فِي آنٍ مَعًا،

يُمَارِسُهَا وَ يَتَحَمَّلُ تَبِعَاتِهَا كُلُّ الْبَشَرِ، مَهْمَا تَعَدَّدَتْ أَجْنَاسُهُمْ وَ اخْتَلَفَ لَوْنُ بَشَرَتِهِمْ وَ مَهْمَا تَفَاوَتَتْ ثَرَوَاتُهُمُ الطَّبِيعِيَّةُ، وَ تَعَاظَمَ حَجْمُهُمُ الدِّيمُغْرَافِيُّ وَ تَرَامَى حَيِّزُهُمُ الْجُغْرَافِيُّ، وَ ثَقُلَ مَا يُسَمَّى بِوَزْنِهِمُ السِّيَاسِيِّ.

ذٰلِكَ هُوَ الْمَوْقِفُ السَّلِيمُ الَّذِي يُمْلِيهِ الْعَقْلُ الْمُتَبَصِّرُ، وَ تَقْتَضِيهِ الْأَخْلَاقُ السَّامِيَةُ وَ تَفْرِضُهُ مُتَطَلَّبَاتُ السِّلْمِ الْعَادِلَةِ الدَّائِمَةِ، وَ الَّذِي دَلَّ التَّارِيخُ فِي مُتَعَاقِبِ أَحْقَابِهِ وَ مُتَقَلِّبِ أَطْوَارِهِ عَلَى أَنَّ الشَّحْنَاءَ وَ الْأَحْقَادَ وَ الْحُرُوبَ وَ الِاسْتِعْمَارَ وَ الدَّمَارَ الَّتِي قَاسَتْ مِنْ وَيْلَاتِهَا الْبَشَرِيَّةُ، وَ لَا تَزَالُ. إِنَّمَا هِيَ نَتِيجَةٌ حَتْمِيَّةٌ لِلتَّنَكُّرِ لَهُ أَوِ السَّهْوِ عَنْهُ.

وَ كَثِيرًا مَا لَفَتْنَا نَظَرَ فِئَةٍ مِنْ إِخْوَانِنَا فِي الْوَطَنِ، وَ أَصْدِقَائِنَا فِي الْغَرْبِ إِلَى مَحْوِ آثَارِ الِالْتِبَاسِ التَّارِيخِيِّ الْكَبِيرِ الَّذِي أَفْسَدَ عَلَاقَاتِ الشَّرْقِ وَ الْغَرْبِ مُنْذُ قُرُونٍ وَ مَهَّدَ إِلَى الْحُرُوبِ الصَّلِيبِيَّةِ وَ بَرَّرَ الِاسْتِعْمَارَ وَ الِاعْتِدَاءَ عَلَى حُرُمَاتِ الشُّعُوبِ وَ الْقَضَاءَ عَلَى شَخْصِيَّتِهَا بِدَعْوَى إِخْرَاجِهَا مِنْ ظُلُمَاتِ الْبُدَائِيَّةِ إِلَى نُورِ الْعَصْرِ وَ جَنَّةِ التَّقَدُّمِ وَ الرَّفَاهِيَةِ الْمَوْعُودَةِ.

كلمة اليوم

اَلْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السُّوءِ